

PETER ACKROYD

*Bir Zamanlar
Londra'da*

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

♥ can
roman

PETER ACKROYD

BİR ZAMANLAR
LONDRA'DA

The Lambs of London, Peter Ackroyd

© 2004, Peter Ackroyd

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Susijn Agency Ltd. ve Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Nisan 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Berrak Göçer

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3195-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750731952

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

PETER ACKROYD
BİR ZAMANLAR
LONDRA'DA

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu

♥can

PETER ACKROYD, İngiliz biyografi yazarı, romancı, eleştirmen. 1949'da Londra'da doğan Ackroyd eğitimini Cambridge Üniversitesi'nde tamamladı. Daha sonra özel bir bursla iki yıl Yale Üniversitesi'ne gitti. Ackroyd, başta Londra olmak üzere İngiliz tarihi ve kültürü üzerine kurgu ve kurgu dışı eserleriyle tanınır. Somerset Maugham, Guardian ve Booker ödülleri gibi birçok ödül kazanan yazarın romanları arasında *The Great Fire of London* (Büyük Londra Yangını), *Oscar Wilde'in Son Vasiyeti*, *Doktor Dee'nin Evi*, kurgu dışı kitaplarının arasında ise *Dickens, London: The Biography* (Londra: Biyografi), *Shakespeare: A Biography* (Shakespeare: Bir Biyografi) ve *Poe: Kısacık Bir Hayat* sayılabilir.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çeviriler yapıyor. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında Raymond Carver, Stefan Zweig, Heinrich Böll, Franz Kafka, Joseph Conrad, Uwe Timm, Martin Walser ve Daniel Kehlmann var.

Bu kitap biyografi deęil, kurgusal bir eserdir.
Anlatım imkânlarını genişletmek için karakterler
yarattım ve Lamb ailesinin hayatında
değişiklikler yaptım.

P.A.

Birinci bölüm

“Atların pis kokusundan iğreniyorum.” Mary Lamb pencereye doğru yürüdü ve elbisesinin soluk, dantel saçığına çok hafifçe dokundu. Bu eskiden kalma elbiseyi giymekten utanmıyordu, nasıl örtünmeyi seçtiğinin bir önemi yoktu sanki. “Şehir büyük bir helaya döndü.” Oturma odasında yanında kimse yoktu, o da yüzünü yukarıya, güneşe doğru kaldırdı. Cildinde, altı yıl önce maruz kaldığı çiçek hastalığının izleri vardı; o da yüzünü ışığa tutup onun çukurlu ay olduğunu hayal etti.

“Onu buldum canım. *Sonu İyi Bitsin*’de saklanıyormuş.” Charles Lamb elinde ince, yeşil ciltli bir kitapla odaya daldı.

Mary gülümseyerek döndü. Erkek kardeşinin coşkusuna karşı koymadı; böylece ayı aklından çıkardı. “Peki, öyle miymiş?”

“Ne öyle miymiş canım?”

“Sonu iyi bitmiş mi?”

“Umarım öyledir.” Keten gömleğinin üst düğmeleri açıktı, boyunbağı ise gevşekçe düğümlenmişti. “Sana kiptan bir bölüm okuyabilir miyim?” Bir koltuğa gömülüp çabucak bacak bacak üstüne attı. Kız kardeşinin alışkın olduğu hızlı ve ekonomik bir hareketti bu. Ciltli kitabı kol boyunda tutup bir pasajı yüksek sesle okudu.

“Dediklerine göre, mucizeler geçmişte kalmış, çünkü şimdi artık düşünürlerimiz varmış: Olağanı olağanüstü göstermek, aklımızı karıştırıp bildiklerimizi de unutturmak için tabii. Bunun için de bizler bilmediğimiz şeylerin korkusunu duyacağımız yerde, kendimizi bildiklerimiz içinde kaybediyoruz.’¹ Bunu Lafew, Parolles’e diyor. Tam da Hobbes’un düşüncesi bu.”

Mary genellikle erkek kardeşinin okuduğu kitabı okurdu ama bunu daha yavaş yapardı. Kitabın içine adamakıllı girerdi; pencerenin yanına, birkaç saniye önce ışığın ona değdiği yere oturur ve okuduğu şeyin içinde uyandırdığı duyguları düşünürdü. O zaman, erkek kardeşine de söylediği gibi, bir yanıla dünyanın ruhunu hissederdi. Charles’la yaptığı, hayatının büyük tesellisi haline gelen bu sohbetleri devam ettirecek şekilde okurdu. Charles’ın Doğu Hindistan Şirketi’nin ofisinden ayık döndüğü akşamlarda konuşurlardı. Aynı ruhun birbirlerinin yüzünde parladığını görerek birbirlerine açılırlardı.

“Neydi şu tabir, ‘bildiklerimiz’ mi? Çok güzel telaffuz ediyorsun Charles. Keşke senin yeteneğin bende olsaydı.” Kendisine ne kadar hayran değilse erkek kardeşine de o kadar hayrandı.

“Sade kelimeler, kelimeler, kelimeler.”²

“İyi ama tanıdığımız insanlar için geçerli olur muydu bu?” diye sordu Mary ona.

“Ne olur muydu canım?”

“Bildiklerimiz ve bilmediğimiz şeylerin korkusu?”

“Ne demek istediğini biraz daha aç.”

“Babamı tanıyor sayılıırım ama onunla ilgili bilmediğim bir korkuya kapılmalı mıyım?”

1. William Shakespeare, *Yeter ki Sonu İyi Bitsin*, çev. Özdemir Nutku, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015. (Ç.N.)

2. William Shakespeare, *Hamlet*, çev. Orhan Burian, M.E.B., İstanbul, 1946. (Ç.N.)

Anneleriyle babaları, o pazar sabahı Lincoln's Inn Sokağı ile Spanish Caddesi'nin köşesindeki Dissenters' Şapeli'nden dönüyorlardı. Evin yüz metre kadar ilerisindedelerken, Mary annesiyle babasının ağır ağır karşıdan karşıya geçmesini seyretti. Mr. Lamb bunamanın ilk evrelerindeydi ama Mrs. Lamb güçlü sağ koluyla onu dik tutuyordu.

"Bir de Selwyn Onions var," diye ekledi Mary. Bu, Charles'in Leadenhall Caddesi'ndeki memur meslektaşlarından biriydi. "Onun muzipliklerini ve şakalarını biliyor sayılırım ama kötücül ruhuyla ilgili bilmediğim bir korkuya kapılmalı mıyım?"

"Onions mı? O gayet iyi biridir."

"Öyledir herhalde."

"Meseleye fazla derin bakıyorsun canım."

Sonbaharın son günlerinden biriydi ve karşıdaki evlerin tuğlaları batmakta olan güneşle kızıla boyanmıştı. Sokak portakal kabukları, gazete parçaları ve düşmüş yapraklarla doluydu. Dökümlü bir şala sarınmış yaşlı bir kadın köşedeki tulumbaya sıkı sıkı tutunuyordu.

"Fazla derin' de ne demek oluyor?" Erkek kardeşinin işi hafif almasına şaşırılmıştı. Duyarsız bir davranıştı bu, Mary ise hayatına anlam katmak için onun duyarlılığına güvenirdi.

"Bazı konular vardır Mary, derinlikleri yoktur. Onions da onlardan biri." Arkadaşına olan vefasızlığı canını sıkılmıştı, çabucak konuyu değiştirdi. "Pazar günleri neden bu kadar tatsız? Benim istirahat günüm; ama öyle kuru ve boş ki. İçimden hayatı söküp alıyor. Düşünecek yer yok." Koltuktan fırlayıp kız kardeşinin yanında, cumbada durdu. "Pazar günleri ancak alacakaranlıkta canlanıyor. Ama o zamana kadar da çok geç oluyor. Şimdi odama gidip Sterne çalışacağım."

Mary buna alışkındı. "Charles tarafından terk edilmek", kendi kendine de söylediği gibi, tutarlı ve bütün-

cül bir kayıp, hayal kırıklığı ve beklenti duygusunu ifade eden bir “bileşik fiil”di. Tam olarak yüzüstü bırakılmış gibi hissetmiyordu. Evde neredeyse hiç yalnız kalmıyordu. İşte gelmişlerdi. Annesinin anahtarı kilitte döndürdüğünü duydu ve içgüdüsel olarak daha dik durdu; tehlikeyi savuşturuyor gibiydi. Mr. Lamb kapıdaki paspasa çizmelerini silerken Mrs. Lamb, hizmetçileri Tizzy’den yaprakları temizlemesini istiyordu. Mary, Charles’ın koltuğuna daha da gömüleceğini, Sterne’le evin seslerini dışarıda bırakacağını biliyordu. Annesiyle babası odaya girdiği sırada Mary tekrar pencereye döndü ve yeniden bir kız evlat olmaya hazırlandı.

“Ben *eggnog*¹ hazırlarken sen zavallı babanla otur Mary. Üşütmüş olabilir.” Adam başını iki yana sallayıp güldü. “Ne dedin Mr. Lamb?” Adam onun ayaklarına baktı. “Çok haklısın. Nalınlarım hâlâ ayağımda. Gözünden hiçbir şey kaçmıyor.”

“Çıkar onları,” dedi adam. Sonra da yeniden güldü.

* * *

Mary Lamb babasının yavaş yavaş bunamasını ilgiyle izlemişti. Babası eskiden işadamıydı, bütün dünyevi işlerde hızlı ve etkin biri olmuştu. Görünmez bir düşmanla savaş halindeymiş gibi yürütmüştü işlerini ve her akşam Laystall Caddesi’ndeki evine bir zafer havasıyla dönmüştü. Derken bir akşam, gözleri dehşetten fal taşı gibi açılmış halde geldi eve. “Neredeydim bilmiyorum,” demekle yetindi. Usulca kayıp gitmeye başladı. Eskiden Mary’nin babasıydı, sonra arkadaşı oldu, sonunda da çocuğu.

1. Süt, şeker, yumurta ve konyakla yapılan bir içecek. (Y.N.)

Charles Lamb babasının durumunu dikkate almıyor gibiydi; mümkün merteye ondan uzak duruyor ve artan yetersizliği üzerine yorum yapmıyordu. Mary ne zaman “baba” konusunu açsa Charles onu sabırla dinliyor ama yorumda bulunmuyordu. Bu konuda konuşamıyordu.

* * *

Mr. Lamb *eggnog* beklentisi içinde ellerini hevesle ovuřturuyordu.

Annesi odadan çıkınca, Mary soluk yeşil divanda onun yanına oturdu. “Ayinde şarkı söyledin mi baba?”

“Papaz yanılıyordu.”

“Hangi konuda?”

“Worcestershire’da tavřan yok.”

“Yok mu?”

“Hayır, kek de yok.”

Mrs. Lamb kocasının abuk sabuk konuşmalarında bir bilgelik olduğuna inanıyormuş gibi davranıyordu; ama Mary böyle bir şey olmadığını biliyordu. Yine de babası şimdi her zamankinden daha çok ilgisini çekiyordu; onun ağzından dökülen tuhaf ve gelişiğizel cmler merakını uyandırırıyordu. Lisan kendi kendiyile konuşuyordu sanki.

“Uřuyor musun baba?”

“Sadece bir hesaplama hatası.”

“yle mi diyorsun?”

“zel bir gün.”

Mrs. Lamb bir kse *eggnog*’la geri döndü. “Mary’ciğim, babanı ateşten uzak tutuyorsun.” Sanki dünyada bir şey oldum olası onu atlatmaya çalışıyormuş gibi sürekli tetikteydi. “Kardeřin nerede?”

“Kitap okuyor.”

“ok şaşırtıcı. Dikkatli i Mr. Lamb. Mary, babana yardım et.”

Mary annesinden pek hoşlanmıyordu. Gözü hep başkalarının üzerinde olan ve çok soru soran bir kadındı ya da Mary öyle düşünüyordu; annesinin tetikte oluşunu bir düşmanlık biçimi olarak algılıyordu. Bir korku biçimi olduğu Mary'nin hiç aklına gelmiyordu.

“Höpürdetmeden iç Mr. Lamb. Üstüne dökeceksin.”

Mary kâseyi nazikçe babasının elinden aldı ve por-selen kaşıkla onu beslemeye başladı. Hayatını böyle görevleri yerine getirerek geçiriyordu. Tizzy evin bütün temizlik ve yemek işleriyle uğraşamayacak kadar zayıf nahifti, o yüzden en zahmetli görevleri Mary üstleniyordu. Genç bir uşak tutmaya güçleri yeterdi, haftada on şilinden fazla etmezdi; ama Mrs. Lamb, Lamb ailesinin özenle korunan bütünlüğünü ve sükûnetini bozacak başka bir kişinin eve girmesine prensip olarak karşıydı.

Mary rolünü kabul etmeye dünden razıydı. Charles işe gidiyor, o ise eve “bakıyor”du. Her zaman böyle olacaktı bu. Her halükârda, hastalığından sonra durgunlaşmıştı. Yüzündeki yara izleri onu bir acıma ya da tikslenme nesnesi haline getirmişti –ya da o böyle düşünüyordu– ve kendini dünyaya göstermek gibi bir arzusu yoktu.

Charles'ın üst kattaki odayı arşınladığını duyabiliyordu. Onun ayak seslerine alışmıştı ve yazmaya hazırlandığını biliyordu; başlamadan önce düşüncelerini düzene koyuyordu Charles. Yatağının ayakucundaki dar bir yolluğun üzerinde yürüyordu ve üç-dört “dönüş” daha yaptıktan sonra masasına oturup başlayacaktı. *Westminster Words*'ün editörü Matthew Law'la tanışmış, Law genç adamın Old Drury Lane Tiyatrosu'ndaki oyunculuk tarzı üzerine yaptığı konuşmadan çok etkilenmişti; ona konuyla ilgili bir deneme sipariş etmiş, Charles da topu topu üç gün sonra yazıyı tamamlamıştı. Munden'in oyunculuğu hakkında fiyakalı sözlerle yazıyı bitirirken şöyle demişti: “Gözlerini dikip baktığı tereyağı kabı Pla-

tonik bir fikri çağrıştırıyor. Özünde bir koyun budu görüyor. Hayatın sıradan malzemelerinin ortasında, İlkçağ insanının çevresindeki güneş ve yıldızlara şaşırması gibi şaşırarak duruyor.” Matthew Law’a göre “muazzam bir parıltı”ydı bu ve o zamandan beri Charles haftalık gazetenin düzenli bir yazarı haline gelmişti. Şu sıra baca temizleyicilerini öven bir makale yazıyordu. En sevdiği romancının bu konuyu ele alıp almadığını öğrenmek için Sterne okuyordu.

Charles annesinin ısrarı üzerine Doğu Hindistan Şirketi’nin ofisinde memurluk yaparak hayatını kazanmaya devam ediyor ama kendini bir yazar olarak görmek istiyordu. Christ’s Hospital Koleji’nde yoksul bir öğrenci olarak geçirdiği okul günlerinden beri bütün umutları ve tutkuları edebiyata yönelmişti. Şiirlerini Mary’ye okurdu; o da büyük bir dikkatle, neredeyse huşu içinde dinlerdi. Onları kendisi yazmıştı sanki. Charles, kendisinin Darnley’i, onun ise İskoçya kraliçesi Mary’yi oynadığı bir tiyatro oyunu yazmıştı; rolü Mary’yi çok heyecanlandırmıştı, repliklerinden bazılarını hâlâ hatırlıyordu.

* * *

“Kardeşini yemeğe çağır Mary.”

“Yazdığı denemeyle meşgul anne.”

“Yazdığı deneme domuz pırzolası yüzünden bozulmaz herhalde.”

Mr. Lamb kızıl saçla ilgili bir şey söyledi, kadınların ikisi de duymadı.

Mary kapıya gitmişti ama Charles merdivenin yarısını inmişti bile.

“Havada domuz kokusu var canım. Güçlü adam sayesinde semirebilir, zayıf olansa hafif suyunu geri çevirmez.”

“Francis Bacon mı?”

Mary Lamb, deli bir baba, baskıcı bir anne ve akli havada bir kardeŖle tıklı kaldığı evde yitip gitmektedir. William Ireland'la tanışınca, ona bir kurtarıcıya sarılır gibi yapır. William, babasının kitapçısında çalışan silik bir gençtir. Tesadüfen tanıştığı bir kadının, merhum eşinin terekisinde bulduğu, Shakespeare'in imzasını taşıyan senedi, babasının ve edebiyatseverlerin nazarında kendisine saygınlık kazandıracakını ummaktadır. Senedi, mektuplardan Ŗiirlere Shakespeare'in çeŖit çeŖit belgesinin keŖfi izlerken Mary ile William kendilerini etrafları büyük ozanla sarılmış, hayaller içinde yüzer halde bulurlar. Asıl soru, bu hayallerin asılsız olup olmadığıdır...

Peter Ackroyd edebiyat tutkusu ile Londra sevgisini bir kez daha bir araya getiriyor. Hem on dokuzuncu yüzyıl İngiltere'sinin hem de Shakespeare döneminin ayrıntılarıyla bezeli *Bir Zamanlar Londra'da*, tüm zamanların en büyük ozanı üzerinden dönen bir gizem hikâyesi.

